

2015

Jaarverslag van de secretaris van de Stichting Federatie Industrieel Erfgoed Nederland

- Nieuwjaarsborrel:

Op 17 januari 2015 hield FIEN haar nieuwjaarsbijeenkomst in Nijmegen. Bij de stichting Fabrikaat in het voormalige complex van Honig aan de Waal in Nijmegen werden bijna 40 personen hartelijk ontvangen door ons bestuurslid **Michiel Kruidenier**. De Stichting Fabrikaat organiseert tijdelijke placemaking projecten en ontwerpinterventies, oftewel: ze blazen nieuw leven in (verlaten) plekken. Dit doen ze door kunstobjecten of ontwerpen te realiseren die fungeren als katalysator voor een nieuw gebruik. Bij de realisatie van de projecten verbinden ze partijen aan elkaar die tezamen bepalen hoe het definitieve ontwerp en gebruik eruit zal zien.

Het Honig Complex is een enorm industrieel geheel vlak bij de binnenstad van Nijmegen dat niet meer als zodanig in gebruik is maar waar aan een transitie naar een ander gebruik gewerkt wordt. Inmiddels zijn in het complex op verschillende plaatsen bedrijven en bedrijfjes gevestigd evenals trendy horeca. Na de ontvangst hield **Michiel Kruidenier** een korte voordracht over de het complex waarbij aangegeven werd wat er mee gedaan wordt en mogelijk gaar worden. Het fabriekscomplex staat op een voormalig industrieterrein dat een nieuw woon-werkgebied wordt. Het Waalfront. De gemeente Nijmegen creëert samen met het Bouwfonds, nu BPD geheten, een nieuwe buurt aan de Waal. Er komen ongeveer 2000 woningen de eerste zullen in 2016 bewoond worden. Het Honig complex meet 33.000 m². Er is voor gekozen om het fabriekscomplex tijdelijk te laten staan. Met de reeds eerder vermelde functie invullingen is het complex in de smaak gevallen van het publiek. Want hier gebeurt het. Vervolgens vertelde **Bert Bloo** van STIENEO het gezelschap nog een en ander over de geschiedenis van Honig. Honig heeft 100 jaar in Nijmegen werk geboden aan velen, steeds op deze plek aan de Waal. Eerst als N.V. Stijfselfabriek Hollandia, later overgaand in zetmeelfabriek "Latenstein" en voedingsmiddelenfabriek "Honig" die in 2001 is overgenomen door Heinz. Het ontwikkelingscentrum is in Nijmegen gebleven maar op een andere locatie.

Vervolgens werd de groep rondgeleid op het terrein. Ook werd de buitenzijde van het naastgelegen fabriekscomplex van de NYMA/Vasim is bezocht, waarvan nog een interessant deel is bewaard, dit ondanks de komst van de nieuwe brug over de Waal, die heel toepasselijk "De Oversteek" heet. Sinds 2002 biedt het imposante gebouw onderdak aan ruim 40 kunstenaars en culturele bedrijven met verschillende achtergronden.

Daar onze voorzitter **Jan Reijnen** door omstandigheden pas later in de middag kon aansluiten, hield hij tot slot van de bijeenkomst zijn nieuwjaarsrede waarbij de aanwezigen allemaal een USB geheugenstick van FIEN kregen waarop alle publicaties die ooit door het Projectbureau Industrieel Erfgoed (PIE) werden uitgegeven. Voor de liefhebbers waren er ook nog de nodige papieren exemplaren van de PIE-rapporten aanwezig. Ook deze vonden gretig afzet. De middag eindigde zoals steeds met een aangeklede borrel.

- Jaarvergadering:

Op 30 mei 2015 hielden we onze jaarvergadering in Utrecht in het complex van "De Fabrique" aan de Westkanaaldijk in Utrecht. Oorspronkelijk was dit de Ulbo Twijnstra veevoederfabriek. We hadden de beschikking over een sfeervolle vergaderzaal, 'Het douchelokaal'. Met 36 bezoekers (inclusief bestuur FIEN) die 28 AO's vertegenwoordigden hadden we een prima opkomst.

In de vergadering passeerden de gebruikelijke onderwerpen de revue (zie afzonderlijk verslag) met dien verstande dat er dit keer één lid van het bestuur aftrad, te weten de heer **Peter Plasschaert** (penningmeester). De heren **Jan Reijnen** (voorzitter), en **Geert de Weger** (secretaris) blijven nog een jaar lid van het bestuur met de bedoeling om hun bestuurlijke werkzaamheden op een goede manier over te dragen om vervolgens ook af te treden. **Peter Plasschaert** heeft ruim 10 jaar in het bestuur

gezeten eerst een jaar als voorzitter en de laatste 9 jaar als penningmeester. Het is het bestuur gelukt een goede vervanging te vinden in de persoon van **Kathy Loeve**.

Na de lunch hielden een vier sprekers elk een kernachtig betoog over gebouwd industrieel erfgoed. **Rowin Penning** beet het spits af met een enthousiast verhaal over het Noord Nederlands Trein en Tram Museum (NNTTM) in Zuidbroek met als titel: 'Van sloopobject tot spoorwegmuseum'. De NNTTM heeft kans gezien om een station der derde klasse van de Staats Spoorwegen geheel in haar oorspronkelijke staat te restaureren en als museum en bedrijfsruimte in gebruik te nemen. Het station was reeds in de jaren 50 van de vorige eeuw goeddeels gesloopt en toen de spoorwegen er zo'n veertig jaar later geen gebruik meer van maakten zouden ook de restanten ook worden gesloopt. Daarna kwam **Silvester van Veldhoven** die verhaalde over de voormalige stoomwasserij "De IJsselstroom" bij Zutphen onder de titel 'Van energievreter tot energieneutraal pand'. Silvester heeft het zeer verwaarloosde pand aan de oever van de IJssel weten om te toveren tot een zeer aantrekkelijk woon-werk pand waarbij de oorspronkelijke karakter bewaard is gebleven. Als derde in de reeks hield **Joost Lotgerink** een betoog over de mede door de acties van de Stichting Industrieel erfgoed Friesland (SIEF) behouden cocosmattenfabriek in Harlingen. Gebouwd in 1941 als geschutsreparatie werkplaats voor de Duitse marine. Het is ontworpen in een landelijke bouwstijl; de zogenaamde 'Heimatstil' om de militaire gebouwen er vanuit de lucht als een burgerlijk gebouw uit te laten zien. Na de oorlog is het complex voor verschillende bedrijfsdoeleinden gebruikt, waarvan de bekendste die van Cocosmattenfabriek is. De gemeente wilde het op zeker moment zeer vervallen gebouw slopen. Door een krachtige lobby is in 2011 op het nippertje besloten het kenmerkende gebouw aan het plaatselijk Bouwbedrijf Bruinsma te verkopen. In het complex zijn nu zorgwoningen gerealiseerd. Tot slot hield **Akke de Vries** een verhaal over het waterleidingstation bij Breda. Een industrieel monument dat het behouden waard was maar waar de sloophamer al bijna op de stoep stond. In 1995 is het gebouw gered van de sloop, gerestaureerd en herbestemd tot woning en kantoren. De bedrijfsnaam "De Waterfabriek" is afgeleid van de koosnaam van de voormalige waterzuiverings-installatie en elektrische verlichtingscentrale in Breda-Ginneken, en inmiddels een Rijksmonument uit 1904.

Na de voortreffelijke lunch hield **Jan van Eck** –van "De Fabrique"– een introductie over onze vergaderlocatie waarna we een uitgebreide rondleiding kregen. Wat opviel dat er zoveel verschillende ruimtes waren van heel intiem tot erg groot. In het complex ligt ook een grote overdekte kart-baan. Je kunt ter plaatse bijeenkomsten houden in een zelf te kiezen sfeer. De rondleiders naast Jan ook **Sybre Ophof** gaven aan dat ze zich zelf wel eens vergeleken met een groot verhuisbedrijf. Als er een bijeenkomst is geweest dan gaat veelal alles weer de opslag in en komt een ander interieur voor de volgende groep daar weer uit. Al met al zeer gedreven ondernemers in dit mooie industriële complex. De graanelevator die nog steeds over de kanaaldijkstaat staat blijkt een belangrijk herkenningspunt voor het bedrijf en in de loop van de tijd zal die dan ook geheel opgeknapt worden. De dag werd besloten met een borrel in het ketelhuis.

- Najaarsbijeenkomsten 2015

Op de donderdag 12 november 2015 bezochten zo'n 40 personen in Deventer de najaarsbijeenkomst met als titel "Industriespoor Uitgerangeerd?". We waren deze middag te gast bij de Spoorweg Sport en Ontspannings-Vereniging (SSOV) in het Deventer Station. Eric Giesbers van de Stichting Industrieel erfgoed Deventer (SIED) verwelkomde ons in deze toepasselijke locatie. **Erick Jan Sachse** kreeg daarna het woord. Met behulp van een PowerPoint presentatie informeerde hij de aanwezigen over het eens zo uitgebreide goederenvervoer in Nederland, daarbij inzoomend op het industriespoor. Vervolgens liet **Kees van de Meene** ons zien wat er zoal moest gebeuren om de steenkolen, die nodig waren als huishoudbrandstof c.a., van de mijn in Limburg naar de kolenboer om de hoek te brengen. **Peter Nijhof** verhaalde na de theepauze over de cultuurhistorische waarden van het industriespoor waarbij hij diverse voorbeelden liet zien. **Arno Dijkhof** sprak vervolgens gedetailleerd over het industriespoor in Deventer. Het industriespoor (normaalspoor) kwam in Deventer in 1925 toen de nieuwe havens gegraven werden, maar reeds vanaf 16 augustus 1885 lag er op het Pothoofd een tramspoor (smalspoor) van de Gelders-Overijsselsche Stoomtram-Maatschappij (GOSM) waar overslag van het schip op de tram vice versa kon plaatvinden.

In zijn zoektocht naar informatie kwam Arno tot de conclusie dat het de moeite waard was om hier een boek aan te weiden. Het industriespoor vanaf het stationsemplement naar de nieuw gegraven havens en alles wat daar bij hoort, vormen terecht de hoofdmoot van het boek met als titel “Deventer Industriespoor 1925 – 2003” en is een uitgave van SIED.

Aan het eind van de bijeenkomst was de boekpresentatie waarbij de heer **Roef Ankersmit**, bekend van zijn vele goed gedocumenteerde spoorfoto's, het eerste exemplaar in ontvangst mocht nemen uit handen van **Eric Giesbers**. Voor de liefhebber was er tevens een hand-out over kolen, want wie weet nog wat voor materiaal dat was.

Tot slot was aan het eind van deze geslaagde studiemiddag een aangeklede borrel die door de mensen van de SSOV werd verzorgd. Daarbij werd door veel aanwezigen het zo juist gepresenteerde boek gekocht.

Op vrijdag 27 november 2015 werd in samenwerking met de Nederlandse Stichting Erfgoed Kranen (NedSEK) in de Verolmezaal van het Maritiem Museum in Rotterdam een studiedag gehouden over de plaats en het belang van het **verticaal transport in de techniek- en industriegeschiedenis**. In totaal 52 deelnemers waren present. We werden verwelkomd door **Jur Kingma** voorzitter NedSEK. Ons bestuurslid **Giel van Hooff** fungeerde als dagvoorzitter. De heer **Dirk Anthierens** informeerde het gezelschap over Hijswerktuigen op spierkracht. Hij dook daarvoor diep in de geschiedenis en liet daarmee zien dat de mens reeds lang allerlei hijswerktuigen wist te gebruiken. Daarna gaf **Jef Vrelust** een inkijk in de wereld van Hijswerktuigen die werk(t)en op waterkracht, in veel havens zijn dit type kranen in gebruik geweest. **Gerard Jacobs** hield daarna een verhaal over de werking van Fairbairn kranen. Hiervan zijn er nog maar twee in Nederland behouden en mogelijk keert er op de kade in Kampen een replica terug. Na de lunch kwamen de Stoomkranen aan de beurt, **Henne Koster** liet het gezelschap tot in detail zien hoe dergelijke kranen werk(t)en. Later kwamen er steeds meer elektrische hijskranen en daarover nam **Helmig Kleerebezem** het woord en gaf aan waarom elektrische kranen steeds belangrijker werden. Samen met de elektromotor werd het heffen van steeds zwaardere lasten mogelijk. Daarop hield **Willem Schoonmade** een betoog over Heavy Lift Vessels en daarbij zagen we dat er tegenwoordig hefvermogens van 5000 ton en meer per kraan mogelijk zijn. De laatste spreker was **Wouter van den Bos** die een belangrijk hijsgereedschap presenteerde en wel de containerkraan in al zijn ontwerpstadia. Hij gaf daarbij tevens een exposé over veroudering van hijsgereedschappen.

Na de gelegenheid tot het stellen van vragen, werd het tijd om de benen te strekken. Een groot deel van het gezelschap nam deel aan een rondleiding langs de kranencollectie van het Maritiem Museum. Ook werd een Hand-out uitgedeeld waarin nog eens nagelezen kon worden waarover op deze studiedag was gesproken was. Let wel dit was geen verslag van de dag. Tot slot werd een goed verzorgde borrel gebruikt.

Al met al kan teruggekeken worden op een zeer geslaagde studiedag

- Website:

In 2015 werd onze website (www.industrieel-erfgoed.nl) gemiddeld 64 keer per dag geraadpleegd. Voor het gehele jaar 2015 komt dat dus neer op ruim 23.000 bezoekers.

In de hiernaast opgenomen tabel een opsomming van het aantal gepresenteerde onderwerpen in 2015. Tevens zijn in 2015 40 gedigitaliseerde PIE rapporten op de website gezet evenals de 6 deeltjes van de reeks Buiten Bedrijf / In Bedrijf die gaan over bedreigd of al verdwenen industrieel erfgoed.

Rubriek	Aantal onderwerpen
Actueel	4
Onlangs verschenen	16
Nieuws van FIEN	3
Agenda	21
Uit de Media	26
Gesloopt en bedreigd	6
Nieuws uit de Aangesloten Organisaties	15

- Loket industrieel-erfgoed.nl

In 2015 ontving het loket industrieel-erfgoed in totaal zo'n 40 vragen over ons werkterrein. Zoals altijd was er veel variatie in de vraagstelling. Zo werd er gevraagd naar van boektitels, waar kan ik wat van jullie “afdeling zus en zo” kopen, mogelijkheden tot herbestemming of Industrieel Erfgoed om in te wonen of als student te onderzoeken of om fotoreportages in te kunnen maken of een feest te vieren. Verder een enkele aanbieding van oude machines en gereedschappen. Verder zijn ook

verwijzingen naar gevraagde adressen gegeven. Deze laatste ook vaak via de telefoon. Hoewel niet exact is geturfd, maar globaal gaat het daarbij om ongeveer 20 verzoeken.

- **Aangesloten Organisaties:**

In 2015 heeft FIEN een drietal nieuwe organisaties verwelkomt en wel de Nederlandse Stichting Erfgoed Kranen (NedSEK), de Stichting Monumentenhuis Brabant en Stichting Willem Smit Historie Nijmegen. In 2015 zijn twee AO's uitgetreden, te weten de Stichting Europese Kunst & Industrie, deze stichting heeft zichzelf opgeheven en de Stichting Brabants Industrieel Erfgoed BrIE die is opgegaan in de stichting Monumentenhuis Brabant. Eind 2015 zijn 58 organisaties bij FIEN aangesloten. Te weten:

Nederlandse Vuurtoren Vereniging	Nederlandse Bruggen Stichting
Stichting Industrieel Erfgoed Noord-Nederland	TIMS Nederland / Vlaanderen Vereniging voor Molinologie
Stichting Genootschap Industrieel Archeologisch Geïnteresseerden	Stichting Industrieel Erfgoed Helmond
Stichting Industrieel Erfgoed Gelderland-Flevoland	Contactgroep Nederlandse Automobiel- en Motorrijwiel-historie
Stichting Hengelo's Educatief Industrie Museum	Kring Vrienden van 's Hertogenbosch, Werkgroep Industrieel Erfgoed
Stichting Mobiele Collectie Nederland	Stichting Federatie Oud-Nederlandse Vaartuigen
Stichting Baet & Borgh	Federatie Historische Automobiel- en motorfiets-clubs
Utrechtse Stichting voor het Industrieel Erfgoed	Stichting Historie der Kustverlichting
Stichting Groene Hart / Industrieel Erfgoed	Stichting Industrieel Erfgoed Deventer
Stichting Herman Heijenbrock	Stichting tot Behoud van het Torenuurwerk
Vereniging Zaans Erfgoed	Stichting Veteraan Autobussen
Stichting Industrieel Erfgoed Leiden	Stichting Historische Sluizen en Stuwen Nederland
Stichting Haags Industrieel Erfgoed	Stichting Tekens aan de wand
Stichting Exploitatie Nederlands IJermuseum	Werkgroep Niet-rijdend Autohistorisch Erfgoed
Vereniging voor Industriële Archeologie Zuid-Holland Zuid	Stichting Fabrieksschoorstenen
Stichting Cultureel Erfgoed Zeeland / Werkgroep Industrieel Erfgoed	Stichting v/h Rotterdamsche Tramweg Maatschappij
Stichting Werkgroep Industrieel Erfgoed Limburg	Vereniging Rijdend Electrisch TramMuseum
Stichting Historie Grofkeramiek	Stichting Electriche Museum Tramlijn Amsterdam
Nederlandse Gemalen Stichting	Stichting Industrieel Erfgoed Hoogovens
Werkgroep Zwols Industrieel Erfgoed	Stichting Industrieel Erfgoed Stad Amersfoort
Tramweg Stichting	Stichting Save Our Stork - Hotlo
Stichting Stoomtrein Katwijk Leiden	Stichting Industrieel Erfgoed Bergen op Stoom
Stichting Industrieel Smalspoormuseum	Stichting Industrieel Erfgoed Nijmegen en Omgeving
Nederlandse Watertoren Stichting	Vereniging Bedrijf & Historie
Betonvereniging - Commissie Geschiedenis van het Beton	Continium, Discovery Center Kerkrade
Vereniging Histechnica	Stichting Teekens aan de wand, Valkenburg
Koninklijk Instituut van Ingenieurs (afd. Gesch. der Techniek)	Nederlandse Stichting Erfgoed Kranen
BOEi B.V.	Stichting Monumentenhuis Brabant
Cuypers Genootschap	Stichting Willem Smit Historie Nijmegen

Geert de Weger
Secretaris FIEN

